

Published on www.bilvavi.net

ספר נפש החיים 020 שער ד פרק ה השגה בתורה כפי שיעור היראה חושית > [Home](#)

ספר נפש החיים 020 שער ד פרק ה השגה בתורה כפי שיעור היראה חושית

בסייעתא דשמיא נפש החיים שער ד', אמצע פרק ה'.

ועל זה אמר הכתוב (תהלים קי"א): "ראשית חכמה יראת ה'", וכמבואר בהקדמת הזוהר ז' ב': "ר' חייא פתח 'ראשית חכמה יראת ה' כו', האי קרא הכי מיבעי ליה, סוף חכמה כו' [כלומר כמו שנאמר אצל שלמה המלך, "סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא", הרי ששמע שהיראה היא סופו של דבר], אלא איהי ראשית לאעלא לגו דרגא דחכמתא עילאה כו', תרעא קדמאה לחכמה עילאה יראת ה' איהי" כו', עיין שם.

א"כ נתבאר כאן בדברי חז"ל שיש פתח ושער שדרכו נכנסים למדרגת החכמה, והיא היא הנקראת יראה - "ראשית חכמה יראת ה'", כלומר הראשית לכניסה לחכמה היא יראת ה'.

כלומר מצד הפסוק עצמו היה מקום להבין ש"ראשית חכמה" הראשית של החכמה היא "יראת ה'" בעצם החכמה עצמה, אבל כפי שמתבאר כאן בדברי חז"ל: "איהי ראשית לאעלא לגו דרגא דחכמתא עילאה" שהיא ראשית להיכנס לתוך מדרגת החכמה.

הרי מבואר, הגם שהיראה היא מצוה אחת [נצטוינו בתרי"ג מצוות, ומצד היחס הזה לכאורה היראה אינה אלא אחד מן התרי"ג], **ואמרו בירושלמי (ריש פאה) שכל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה** [כלומר, יש "מדרגת מצוות" ויש "מדרגת תורה", ומדרגת תורה היא- כלל ואילו מדרגת מצוות היא- פרט. ולכן, התרי"ג מצוות הינם- תרי"ג פרטים. והגם שלפרטים הללו ישנם עוד פרטים רבים כמו שאומר הגר"א, אולם המצוות הינם פרטים, תרי"ג פרטים - תרי"ג מצוות, משא"כ התורה הינה- כח של כלל, והכלל כולל בתוכו בכל חלק ממנו את כל הפרטים כולם, לכן "כל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה". וא"כ לכאורה, עד כמה שהיראה היא רק מצוה אחת בלבד, א"כ אין לה יחס למדרגה של תורה, כי התורה הינה גדולה באין ערוך ממדרגת היראה], **אמנם מצות קניית היראה ממנו יתברך רבה היא מאד(!), מצד שהיא מוכרחת לעיקר הקיום ושימור התורה הקדושה** [הרי שעל אף שהיראה היא רק פרט אחד מן המצוות, וא"כ לכאורה ביחס לדברי תורה גם עליה נאמרו דברי הירושלמי "שכל המצוות אינן שוות לדבר אחד מן התורה", אבל מעולה מצות היראה משאר המצוות, שהיחס שלה לתורה היא לא רק יחס של פרט ביחס לכלל שנקרא תורה, אלא יש לה מעלה נוספת "מצד שהיא מוכרחת לעיקר הקיום ושימור התורה הקדושה"! יש יחס של יראה מצד היותה מצוה ככל המצוות, ומצד כך היא פרט לכלל שנקרא תורה, אבל יש יחס של היראה ביחס לתורה שהיא "עיקר הקיום ושימור התורה הקדושה", שהיא הפתח והשער להיכנס לחכמת התורה הקדושה, ויתר על כן, היא ה"קיום"- קב חומטין המקיים, ו"שימור" התורה הקדושה! נמצא שה"יראה" מהותה: מצוה אחת, אבל בערך לתורה, היא המקיים של כל התורה כולה!! ה"מקיים" של כל התורה כולה היא עצם המצוה שנקראת- "יראה"!!], **ובלמָה [בלעדי מציאות היראה], גם נמאסת חס ושלוש בעיני הבריות** [כאן הנפח"ח מוסיף תוספת, שלולא היראה, התורה ח"ו "נמאסת בעיני הבריות". ולכאורה זה קאי על יראת העונש, שאם אין לאדם יראה, הרי שהוא אינו מקיים את המצוות, ועי"כ התורה עצמה נמאסת ח"ו, מפני שהבריות אומרות: ראו פלוני שלמד תורה כמה מכוערים מעשיו!], **לכן צריכה שתקדם אצל האדם קודם עסק התורה.**

העולה מדברי הנפח"ח כאן, על פי יסוד דברי חז"ל שמציאות מצות היראה הינה כניסה ושער ל"מדרגת התורה": ש"קודם עסק התורה" צריך שיהא לאדם יראה.

אבל צריכים להבין את יסוד הדבר.

אין כונת הדבר שקודם עסק התורה, מעיקרא כאשר האדם הוא קטן, אז דבר ראשון שילמדו אותו כמה שנים יראה, ואחר שילמדו אותו יראה ילמדו אותו תורה. שהרי "קטן היודע לדבר, אביו מלמדו תורה צוה לנו משה" כלשון הגמ'. אם כן, **ודאי שסדר הדבר הוא:** שקודם מלמדים את האדם חכמת התורה הקדושה, ולאחר מכן הוא נכנס ליראה.

לעומת זאת, הסדר היומיומי של האדם למעשה, כמו שיסביר מיד להלן בפרק ו', הוא מתהפך: שתחילת היום היא-יראה, וההמשך שלה הוא- תורה, וגופא בתר רישא גריר!! ומכיון שקודם עסק התורה צריך שיהא אצל האדם יראה, הרי שכל לימוד התורה שלו נמשך אחרי היראה. ומי שכל לימוד התורה שלו נמשך אחרי יראה- הרי שתורתו מתקיימת ומשתמרת!! משא"כ מי שאין **תחילת העסק שלו בכל יום ויום** [כמו שכותב הנפה"ח בהרחבה להלן מפרק ו'] **בפועל ביראה-** הרי שיש כאן סדר שאינו סדר אמת, ואין לו קיום לתורה הקדושה, ואין לו כח של שימור לתורה הקדושה!!

היראה כמו שמחדד כאן הנפה"ח, היא לא עוד פרט בעבודה, בודאי שהיא מצות עשה ואין ערוך לכל מצות עשה, אבל יתר על כן, **היא ההתחלה של כל יום, אלא שלא כהתחלה לעצמה אלא כהתחלה מדין תורה!!**

כלומר, זה לא מדין מצוה בלבד שכל יום צריך להתחיל עם יראה, כי אם מדין מצוה, הרי שישנן עוד מצוות תדיריות שאינן קודמות דייקא לתחילת הדבר. אלא יסוד הדין הוא: **שהכל צריך להתחיל מתורה, ותחילת התורה צריך להתחיל ביראה!** ואם כן מאיזה דין מתחילים מיראה?- זהו דין מדיני התורה, לא מדיני היראה כשלעצמה! כי מדיני היראה כשלעצמה, הינה כמו שאר ששה מצוות תדיריות, אבל **מדין התורה שהיא עיקר הכל, אז הדין בהתחלת התורה גופא להתחיל מהיראה!!**

ההגדרה היא מדוקדקת מאד: זהו דין מדיני התורה עצמה להתחיל מיסוד היראה!!

מי שלא מבין שמדין התורה מתחילים מיסוד היראה, והוא מתחיל מיסוד היראה לעצמו ולא מדין התורה שבדבר, הרי שהוא **שיבש את כל סדר העולם הפנימי שלו** כי העיקר אצלו הינו יראה ולא תורה. אלא לעולם העיקר צריך שיהא באמת תורה, אבל קודם עסק התורה צריך, כפי שנתחדד, יראה מדיני התורה עצמה, שיהיה "קיום ושימור התורה הקדושה", ואז תחילת עסק התורה גופא היא "ראשית חכמה יראת ה'" כניסה באופן של מהלכי יראה.

הדברים צריכים להיות מדוקדקים מאד, כי כאשר האדם לא עומד על אמיתת הדברים, והוא כל יום מתחיל מיראה, אז לאט לאט הנפש מיטשטשת, והוא הופך את היראה לעיקר, והלימוד ח"ו יכול להפוך לטפל, כי גופא בתר רישא גריר, והופך להיות שהעיקר זה יראה ולא תורה!! לכן הדברים צריכים להיות מדוקדקים מאד!

הגדרת הדבר אם כן, **שעיקר הכל- העולם קיים מכח התורה, וזהו גם קיום כל נפש פרטית, אבל צורת הדבר** ב"גדרי תורה" איך מתחילים?- מתחילים מיראה שקודמת לתורה כחלק מדיני התורה כשלעצמה.

הדברים נאמרים שוב ביתר חידוד, מפני שעל דרך כלל אם אדם פותח כל פעם את סדר הדבר ביראה, אז הנפש מיטשטשת מה הוא העיקר ומה הוא המצוה אחת'. אבל **כאשר האדם מברר את הדברים באופן ברור,** שהכל קיים ועומד מכח תורתנו הקדושה, ורק מגדרי התורה עצמה תחילתה יראה, **או אז זהו "ראשית חכמה יראת ה'",** ולא יראת ה' כראשית לעצמה, אלא יראת ה' הינה ראשית של החכמה גופא.

וזה מה שיסביר הנפה"ח מיד עכשיו בהמשך דבריו:

הגה"ה, ובזה יבואר מאמרם ז"ל ריש פרק ה'רואה: "אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר (שמות לא, ו): 'ובלב כל חכם לב נתתי חכמה', (דניאל ב, כא): 'יהיב חכמתא לחכימין'. ולכאורה יפלא, דאם כן, חכמה הראשונה מאין תימצא אצל האדם.

שואל הנפה"ח: הרי איהו "יהיב חכמתא לחכימין", ועד כמה שהקב"ה נותן חכמה רק למי שיש לו חכמה, אז א"כ החכמה הראשונה מהיכן היא נמצאת?

לכאורה ראשית, היה מקום להבין את הדברים לפי דברי הנפה"ח עצמו שנתבאר לעיל, שיש מה שהאדם עמל בחכמה 'לעצמו', ויש מה שה' יתברך 'יתן חכמה מפיו'. ולפ"ז היה אפשר להבין את דברי חז"ל: שמה שהוא עמל בחכמה 'לעצמו'- זהו הראשית, החכמה הראשונה, וה'יתן חכמה מפיו'- זהו השלב השני ש"יהיב חכמה לחכימין".

אלא שהנפה"ח כאן מסביר את המהלך לפי הנקודה שהזכיר עכשיו ולא לפי הנקודה דלעיל:

אמנם הענין, כי כתוב מפורש שגם היראה נקראת חכמה, כמ"ש (איוב כח, כח): "ויאמר לאדם, הן יראת ה' היא חכמה", והוא מטעם הנ"ל, שהיא אוצרו הטוב של החכמה שתשתמר ותתקיים בה. וזהו שאמרו שאין הקדוש ברוך הוא נותן ומשפיע חכמה העליונה של התורה שתתקיים אצלו [דייקא "תתקיים אצלו"] ויהא תלמודו בידו, אלא למי שיש בו חכמה, היינו אוצר היראה, שהיא מוכרחת שתקדם אצל האדם כנ"ל.

ביאור דברי חז"ל ד"היב חכמתא לחכימין" שרק למי שיש לו כבר חכמה הקב"ה נותן חכמה, מבאר הנפה"ח כי היראה יש לה שני שמות: שם אחד שלה היא נקראת- "יראה", ושם שני שלה היא נקראת- "חכמה" כמ"ש "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה".

ומדוע היראה נקראת חכמה?- מסביר הנפה"ח מפני "שהיא אוצרו הטוב של החכמה שתשתמר ותתקיים בה" וכיון שהיא משמרת ומקיימת את החכמה, לכן היא נקראת חכמה. אבל בעומק יותר, כפי שמבואר הרי בתחילת המסילת ישירים: "הן יראת ה' היא חכמה - היא לבדה חכמה", והכונה בלשון קצרה: חכמה זה הבנת גדרי כל דבר, וכח הגדר הוא כח היראה, "גדר" הוא "יראה" [אותה גימט' עה"כ], ולכן "גדרי" החכמה יסודם "יראה".

על כל פנים, כיון שהיראה נקראת חכמה, א"כ כשנאמר "היב חכמתא לחכימין" עומק נקודת הדבר הוא: שהחכמה נקנית בנפש האדם באופן כזה שקדם לה חכמה, ומה היא החכמה שקדמה לה?- היראה שבנפשו היא היא גופא החכמה שצריכה שתקדם.

ולמתבאר לעיל, יש כאן ביאור מדוקדק: שצריך סדר עמוק בכוחות נפשו של אדם איך הוא מתייחס ליראה, האם כ"יראה" או כ"חכמה"? שאם הוא מתייחס ליראה כיראה לעצמה, הרי שהיא רק אחת מתרי"ג מצוות. אבל כאשר הנפש עומדת על עמדה והיא מכירה את היראה כחכמה, אז היא רואה אותה כחלק מתורתנו הקדושה, ואז זהו "ראשית חכמה- יראת ה'", שתחילת העבודה של תורה- ביראה.

כל זמן היות הנפש תופסת את היראה כיראה לעצמה, הרי- שהיא אחת מתרי"ג, ולכל היותר ששה מצוות תדיריות יש והיא אחת מהמצוות התדיריות. אבל כאשר הנפש עומדת על עמדה לא בהגדרה בלבד, אלא היא עומדת על עמדה באמינות נפשה שהיא קולטת את היראה כחכמה, אז היראה- היא חלק מגדרי חכמה, וממילא "היב חכמה"- תורה, "לחכימין"- ביראה.

וא"כ סדר הדבר שכל יום הוא מתחיל ביראה ולאחר מכן הוא עוסק בתורה, זה לא שהוא פנה למצוה מתרי"ג מצוות, גם לא שהוא פנה לששה מצוות תדיריות, אלא הסדר הוא- שהוא מתחיל בעסק התורה גופא באופן שתחילת העסק הוא ב"היב חכמה לחכימין", בחכמה שהיא יראה.

הדברים האלה הם דקים ועמוקים מאד מאד מאד.

חוזרים ומדגישים, הרבה מאלו שנכנסו לספרי יראה, הפכו את נפשם בעיקר לעסק בספרי יראה, והעסק של היות דאביי ורבה הפך להיות אצליהם טפל. כאשר לא עומדים על נקודת העדינות שבדבר, הרי שסדר הדבר משתבש. וכשעומדים על נקודת עדינות הדבר, כאן נעשה המשמרת ומקיימת, ודייקא מי שפותח את הדבר בצורה הראויה כמו שמתבאר כאן להלן בפרק ו', אז תורתו משתמרת מתקיימת ומתברכת, אבל הני מילי שהוא קולט את היראה כחלק מגדרי החכמה ולא רק מצד שם יראה כאחד ממצוות תרי"ג או כששה מצוות תדיריות.

(ואיש תבונות יבין פנימיות מאמרם ז"ל זה לדרכנו, על פי סתרי הזוהר וכתבי האריז"ל, אשר אמרו שחכמה העליונה מתגלית רק על ידי מידת מלכותו יתברך, היינו קבלת עול מלכות שמים כנ"ל).

מידת "מלכות" נקראת בלשון חז"ל- "קבלת עול מלכות שמים", כלומר זה לא מלכות לעצמה, אלא "שום תשים עליך מלך", "עליך"- עול מלכות, מלכות שמים- זה עול מלכות שמים. יראת שמים נקראת יראת שמים, זה עול מלכות שמים. והיא היא המידה הנקראת בסתרי הזוהר וכתבי האריז"ל מידת מלכותו, מידת מלכותו היא קבלת עול מלכות שמים. זה לא שיש מידה שנקראת מלכות, ויש קבלת עול, אלא עצם המידה שנקראת מלכות היא קבלת המלכות, קבלת המלכות היא קבלת עול מלכות שמים.

ובזה יובן גם כן, שמצינו לרוז"ל שאמרו (ברכות ח' ע"א): אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, ובפרק אין עומדין (ל"ג ב') אמרו: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים בלבד [ודאי כשמדקדקים בדברי חז"ל הרי שנאמרו כאן שתי לשונות: אין לקב"ה "בעולמו", ואין להקב"ה "בבית גנזיו", מדובר לכאורה על שתי נקודות שונות, אבל הנפה"ח חיבר אותם], ולדברינו באמת הכל אחד, ולכן אמרו אוצר של יראת שמים, עד

"אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה" שתחילתם וראשיתם היא יראת שמים, והיראת שמים, היא חלק מגדרי החכמה. יש קבלת עול מלכות שמים מדין מלכות כללית, שזה יראת העונש, ויש קבלת מלכות מצד יראת שמים פרטית יראת הרוממות יראת חטא שזה מלכות פרטית של החכמה, והיא חלק מגדרי החכמה.

בלשון ברורה, יראת העונש כפשוטה, היא עדיין לא חלק מהגדרים הגמורים של החכמה. היא חכמה, היא נקראת "חכמה תתאה" בלשון חז"ל, אבל היא לא חלק מהגדרים הברורים של החכמה, יראת שמים שהיא יראת הרוממות. אז כאשר האדם לומד תורה והוא מכיר רוממותה, אין לך יראת שמים גדולה מהרוממות שמתגלית לו בעסק התורה הקדושה גופא. יש את מידת המלכות הכללית שהיא יראה כללית, יראת העונש, ויש את היראת שמים הפרטית שמתגלה מכח גדלותו יתברך שמו המתגלה בתורתו, זהו קבלת עול מלכות שמים מדין יראת הרוממות, ויתר על כן מצד יראת חטא.

אבל הצד השווה של תמצית היסוד הוא: שהיראה היא ראשית של החכמה, היא חלק מגדרי עסק התורה, וראשיתו של עסק התורה, לא מדין יראה לעצמה, אלא באופן של "הן יראת ה' היא חכמה" - ראשית חכמה, חכמה דייקא, יראת ה'...

- [נפש החיים שער ד 1](#)]

Source: <https://bilvavi.net/shiur> חושיית-היראה-כפי-שיעור-היראה-חושיית-020-שער-ד-פרק-ה-השגה-בתורה-כפי-שיעור-היראה-חושיית

Links

[1] <https://bilvavi.net/nefesh.hachaim.dalet>